

Darko Breitenfeld, Vesna Lecher-Švarc, Darko Kristović, Ankica Akrap, Ruth Švarc, Marin Vitas

SKLADATELJI I OTROVANJA

Na temelju proučavanja patografija oko 1500 skladatelja izdvajamo skladatelje koji su izvršili samoubojstvo trovanjem te one skladatelje koji su otrovani. Najčešće se radi o ubojstvu trovanjem. Obradili smo postojeće podatke o ovoj tematici, što se vidi iz opće citirane literature, i prikazali skladatelje u obliku kratkih patografija, poredanih kronološki po godini rođenja.

SAŽETAK

Među patografijama oko 1500 skladatelja nalazimo 11 slučajeva otrovanja. Važnije patografije šire su obrađene i prikazane kronološki po godini rođenja. Ta su otrovanja uzrokovala nagli prekid stvaralaštva i smrt skladatelja najčešće u mlađoj životnoj dobi.

CHASTELAIN DE COUCI (oko 1165. – 1203.) francuski je skladatelj. Moguće je da je umro prirodnom smrću u Četvrtom križarskom ratu te da je pokopan na moru. Međutim, legenda opisuje njegovu ljubavnu vezu s Madam Fayel. Navodno, kad je njezin ljubomorni muž doznao za tu ljubavnu vezu, poslao je glazbenika da ga otruje.

GIOVANNI GIOVENALE ANCINA (1545. – 1604.) talijanski je skladatelj. Bio je iznimno svestrana, ugledna i vrlo mudra osoba. Suprotstavio se određenim društvenim krugovima i biva otrovan u dobi od 59 godina.

MARCO ANTONIO PIETRO CESTI (1623. – 1669.) talijanski je skladatelj i dirigent. Po naravi je bio tvrdoglav, svadljiv i sklon sukobima te je imao problema s pretjeranim uzimanjem alkohola. Sve je više dolazio u sukob s drugim glazbenicima te je umro u dobi od 46 godina u Firenci nakon jedne svađe, navodno otrovan od svojih suparnika, kolega glazbenika.

LEONARDO VINCI (1690. – 1730.) talijanski je skladatelj. Umire misterioznom smrću u dobi od 40 godina, a postojale su glasine da je bio otrovan zbog nedopuštene ljubavne veze.

JOHANN SCHOBERT (oko 1735. – 1767.) francuski je skladatelj. Kad je bio na izletu u šumi u blizini Pariza, naišao je na gljive koje je ubrao i kasnije priredio za jelo. Svi koji su jeli gljive u tom obroku, uključujući i Schoberta, umrli su od posljedica akutnoga trovanja.

DOMENICO CIMAROSA (1749. – 1801.) talijanski je skladatelj. U svojoj 50. godini upleten je u napuljske odjeke Francuske revolucije te biva osuđen na smrt. Zbog svoje znamenitosti bio je pomilovan te odlazi u Veneciju. Ondje mu se zdravstveno stanje naglo pogoršalo i uskoro umire. Zbog nagle smrti, proširile su se glasine da je bio otrovan, što bi moglo odgovarati njegovu burnomu životu. No poslije svoje 45. godine bolovao je od žučnih kolika te je životom u močvarnim krajevima njegovo zdravstveno stanje posljednjih godina bilo izrazito načeto. Baš zbog tih glasina kao točan uzrok smrti naveden je želudčani tumor koji je iz ciroznoga stanja prešao u gangrenozno, nekrotsko stanje.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756. – 1791.) austrijski je skladatelj, pijanist i dirigent. Kao ne baš naočit muš-

karac, s licem punim ožiljaka od malih boginja, bio je osjetljiv na komentare vezane uz svoj izgled. Bio je veoma inteligentan. Njegova preuveličana slika *samoga sebe često je vodila pretjeranoj narcisoidnosti, ekshibicionizmu i aroganciji*. Imao je neku vrstu ciklotimnoga poremećaja, određene opsesije, čak i neke paranoidne osobine. Postoje četiri skupine teorija o Mozartovoj smrti. Najvjerojatnija je epidemijska streptokokna vrućica. Slijede subakutni bakterijski endokarditis koji je doveo do embolije cerebralnih arterija, zatim bubrežne bolesti poput poststreptokoknoga glomerulonefritisa, Henoch-Schönleinove purpore, policističnih bubrega ili nefroze. Posljednja teorija jest moguće trovanje. Od mogućih počinitelja na prvom je mjestu Antonio Salieri za kojega je javnost smatrala da je iz ljubomore otrovao Mozarta. Slijedi tajno bratstvo masona čije je tajne Mozart djelomično iznio u svojem djelu »Čarobna frula«. Mogući je počinitelj i Süssmayr, za kojega se smatra da je možda bio ljubavnik Mozartove žene. Također kao počinitelji u obzir dolaze i Mozartove ostavljene žene ili njihovi bijesni muževi. Moguća sredstva trovanja su živa prilikom liječenja potencijalnoga sifilisa, antimon, arsen i »aqua tofana«, no oni uzrokuju drukčiju kliničku sliku od one koja je bila prisutna kod Mozartove posljednje bolesti. Emetici i purgativi koje su liječnici rabili da izbace otrov iz njegova tijela te venepunkcije pred samu smrt mogli su pogoršati stanje. Srčana grješka je malo vjerojatna.

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770. – 1827.) njemački je skladatelj, pijanist i dirigent. Opće tjelesne smetnje možemo pratiti još od djetinjstva, kada je prebolio vodene kozice. U mladosti mu se javljaju kataralne upale grla i upale Eustahijeve tube. Također mu se ponavljaju tvrdokorni bronhitisi. Već od 1789. godine imao je proljeve. Vrlo mlad počinje gubiti i sluh pa sve više izbjegava društvo jer

se u njemu sve manje snalazi, a ne želi im priznati svoju sve težu naglušost. Nesretan je zbog bolesti, a i zbog nerazumijevanja ljudi, napose žena. Osim što se nije uspio vezati stalnije uz neku žensku osobu, ima i zbog nećaka (homofilne tendencije?) većih neprilika. Beethovenova jetrena bolest javlja se početkom 1821. godine. Polovicom godine javlja se žutica koja traje tjednima. Godine 1825. počinje povraćati krv (hematemeza) i krvvari iz nosa (epistaksa). Smetnje pokušava liječiti alkoholom, ali uviđa da mu to ne koristi. Već od prije tridesetak godina, zbog depresije uzrokovane naglušošću, sklon je alkoholu. Pije ga stotinjak grama dnevno, najčešće oko litru vina. Bolest jetre 1821. godine vjerojatno je uzrokovana virusnim hepatitisom, koji je uz zlorabu alkohola dalje napredovao prema cirozi jetre, koja je nesumnjivo izbila u akutnijem obliku 1825. godine s općim pogoršanjem stanja. Analize Beethovenove kose pokazale su da je bio izložen trovanju olovom u vrijeme smrti, ali analiza lubanje pokazala je da je trovanje trajalo duže. Otrovanje olovom može izazvati glavobolju, umor, probleme s koncentracijom i druge zdravstvene, kožne i proljevne probleme. To bi također moglo objasniti Beethovenovo loše ponašanje, ljutnju i nesklonost suradnji. Postoji više načina kako je olovo dospjelo u njegov organizam. Kako je volio piti, posebice vino, moguće je da se pod utjecajem kiseline iz vina oslobađalo olovo iz olovne glazure glinenih vrčeva i preko probavnoga sustava ušlo u organizam. Druga opcija jest da je Beethoven otrovan olovom iz olovnih soli koje su se rabile za čišćenje rana, u njegovu slučaju rana nastalih punktiranjem trbušne šupljine zbog ascitesa. Jedna od mogućnosti trovanja olovom mogla bi biti i kupanje u mineralnoj vodi, kao i pijenje takve vode za vrijeme njegova boravka u toplićama. Do trovanja olovom moglo je doći i zbog liječenja budući da su se lijekovi čuvali u bočicama od olovnoga stakla.

DOMENICO PUCCINI (1772. – 1815.) talijanski je skladatelj. Umro je u dobi od 43 godine iznenadnom i misterioznom smrću, navodno zbog političkih razloga. Smatra se da je bio otrovan.

NIKOLAJ RUBINŠTEJN (1835. – 1881.) ruski je skladatelj, pijanist i dirigent. Po naravi je bio hedonist, a osobito je bio neumjeren u jelu te je s vremenom razvio sve veće probavne smetnje. Umjesto da drži dijetu, na jednom gostovanju u Parizu, obilni obrok otrovanih oštriga toliko mu je pogoršao stanje da je završio u bolnici s dijagnosticiranim akutnim abdomenom. Sekcijom je ustanovljen crijevni oblik tuberkuloze, koja je bila uzrok kako dugotrajnim zdravstvenim poteškoćama tako i smrti.

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI (1840. – 1893.) ruski je skladatelj, pijanist, dirigent, glazbeni pisac i kritičar. S deset godina odlazi u internat gdje je vladalo homoseksualno okruženje. Ondje je bio iznimno usamljen u stalnom društvu s dječacima i svojim profesorima (jedan od profesora, Zverjev, bio je navodno podvoditelj nekih svojih učenika). Od preboljenih bolesti treba navesti ospice u djetinjstvu te vertebralni meningitis, nakon kojega je posebno postao veoma osjetljiv i razdražljiv. Sa 23 godine prebolio je difteriju. Kako bi proturječio glasinama o svojim istospolnim sklonostima, sklapa brak sa svojom učenicom Antoninom Miljukovom. Taj je brak vrlo brzo razvrgnut. Njegova homoseksualna sklonost prema bratu, nećaku, slugi i dalje sve mlađim osobama ne prestaje. Kako bi prikrrio svoje sklonosti i čestu depresiju, istovremeno razvija ekscitirajući simptomatski neurotski alkoholizam s delirantnim stanjima. Također je bio sklon uzimanju broma, do tada prvoga i jedinoga sedativa, a uzimao ga je češće kad je izbjegavao alkohol. Često je imao želudčane poteškoće, osobito u stresnim situacijama, koje su bile praćene i proljevima. Godine 1893., na parobrodu, na putu u Odesu, navodno je zaveo 14-godišnjega dječaka, nećaka baruna Steinbocka, koji je o tom obavijestio cara. Ruski je car bio prilično strog u tim pitanjima te nastaju golemi problemi. Na poslovnom ručku svjesno si toči u čašu neprokuhanu vodu iz rijeke Neve, što je bilo vrlo neoprezno jer je epidemija kolere u Sankt-Peterburgu tada još bila u tijeku. Tu čašu vode navodno ispija, za što ga okolina prekorava. Ubrzo mu je nakon toga pozlilo pa liježe u krevet i zaspi. Javlja se proljev i povraćanje. Nastupaju navodno bolovi, grčevi u trbuhu – tenezmi, ima nepodnošljivu žeđ, velike bolove u mišićima te dolazi do anurije u okviru uremije. Jedan dan stanje mu se poboljšalo, da bi se uskoro nepovratno pogoršalo i on umire. Prema najnovijoj teoriji nije riječ o spontanom samoubojstvu vibrionom kolere ili kojom drugom zarazom nego se radi o svjesnom samootrovanju arsenom zbog pritiska vlasti uslijed opće sablazni koju je sve više izazivao homofilnim ponašanjem. Većina proljevniha simptoma odgovara zaista velikim dozama akutnoga arsenskoga trovanja te je to očito moguće.

ZAKLJUČAK

Proučavajući patografije 1500 skladatelja kod 11 skladatelja nalazimo otrovanje. Najčešće se radi o ubojstvima trovanjem. Nalazimo i samoubojstva trovanjem, a također i nesretne slučajeve trovanja hranom. Svi ti slučajevi trovanja kod skladatelja uzrokovali su nagli prekid njihova stvaralaštva.

LITERATURA

1. Breitenfeld, D., Breitenfeld, T., *Bolesti i sudbine poznatih skladatelja*, Zagreb, Music Play, 2012.
2. Greene, D. M., *Greene's Biographical Encyclopedia of Composers*, Garden City, New York, Doubleday & Company Inc, 1985.
3. Šostar, Z., Vodanović, M., Breitenfeld, D., Breitenfeld, T., Buljan, D., Granić, R., »Composers - substance abusers«, *Alcoholism*, 2009, 45 (2), 127-142.
4. O'Shea, J., *Music and Medicine Medical Profiles of Great Composers*, London, J. M. Dent & Sons Ltd., 1990.